

Terry Fox – en kanadensisk nationalhjälte

■ På väg in i Jasper National Park gör vi ett kort uppehåll trots det alltmer tilltagande regnet för att få se en skymt av Mount Terry Fox. En vägvisare, som pekar snett upp mot molnen, talar om vart vi ska vända blicken. På gräsplanen står en enkel tavla med ett foto av en ung man, som springer. På hans T-tröja står »Marathon of Hope«. Det som skiljer honom från andra maratonlöpare är att han har en protes på det högra benet.

Det var dock inte första gången som vi hörde talas om Terry Fox och hans tragiska livsöde. För ett par år sedan berättade vår son att han under ett par år skulle bosätta sig med sin familj i Vancouver för att där arbeta som »postdoctoral fellow« vid Terry Fox Cancer Research Centre.

Historien

Terrance (Terry) Fox föddes i Winnipeg, Manitoba, den 28 juli 1958 men växte upp i Port Coquitlam, British Columbia, en kommun nära Vancouver, dit familjen hade flyttat 1966. Han var en aktiv tonåring som ägnade sig åt många sportgrenar. Efter avslutade gymnasiestudier 1977 skrev han in sig som stu-

dent vid Simon Fraser University i British Columbia, där han började studera kinesiska, ett medvetet val med tanke på närheten till den asiatiska kontinenten och den stora immigrationen därifrån till British Columbia. Samtidigt fick han ett dystert och chockartat besked från läkarna. Han hade drabbats av sarkom, och för att hindra att cancern spreds ytterligare, måste hans högra ben amputeras ovanför knät.

Medan han låg på sjukhuset och genomgick den påföljande terapin kom Terry i kontakt med andra patienter, många av dem var barn, och blev djupt rörd över det han såg. På så sätt föddes hos honom tanken att finna ett sätt att skaffa fram pengar till en fond för cancerforskning.

Planerade maratonlopp över kontinenten

Terry hade tidigare läst några tidningsartiklar om en enbent löpare vid namn Dick Traum, som hade ställt upp i New York Marathon. Han beslöt därför att han skulle sätta igång att träna så snart benen bar honom. Han ville göra ett eget maratonlopp tvärs över den nordamerikanska kontinenten, från Atlantkusten i

öster till Stilla havet i väster, för att be varje kanadensare längs vägen att stödja cancerforskningen med en dollar, som skulle utgöra grundplåten för forskningsfonden. Allt detta bestämde han dagen före operationen. Han bestämde också att kalla sitt lopp »Marathon of Hope«.

Så snart läkningsprocessen kommit i gång, började Terry träna intensivt för att återfå sin tidigare kondition och styrka, samtidigt som han i samarbete med ortopedier, sjukgymnaster och protestekniker försökte utveckla rörelseförmågan med det konstgjorda benet. Det dröjde emellertid ganska länge, innan han var tillräckligt tränad för att ställa upp sig på startlinjen, en startsträcka på tre år.

Terry försökte även få massmedierna att backa upp honom, för att härigenom få sponsorer att ta fram sina plånböcker. Först efter mer än ett års träning lyckades han övertyga Canadian Cancer Society att ställa upp på hans idé. Trots denna tröghet fortsatte han oförtrutet att kämpa vidare. I januari 1979 avverkade han sin första halvmil och i augusti kunde han springa 19 km.

Efter två års träning kände Terry sig redo

Exemplet Terry Fox visar vad en enskild människas initiativ kan betyda.

att börja sitt »Marathon of Hope«. Han hade då sprungit 5 000 km under träning under 15 månader. Den 12 april 1980, en kall och blöt morgon i St John's i Newfoundland, kunde Terry doppa sin protes i Atlanten. Sedan började han springa västerut. Hans mål var att varje dag springa omkring 26 miles (42 km), dvs ett maratonlopp. Denna prestation, där varje steg säkerligen hade tagits med stor smärta, fullföljde han i 143 dagar.

I början mötte Terry ringa uppmärksamhet från massmediernas sida, men så småningom vaknade dessa, och bilder av den tappre unge mannen med en protes började publiceras i tidningar längs hans rutt. När han nådde Ontario var polisen, som tidigare hindrat honom att använda Trans-Canada Highway, nu beredd att bana väg för honom.

Metastaser

Under sin långa språngmarsch västerut hade Terry blivit alltmer besvårad av en envis hosta, vilket tydde på att cancern hade bildat metastaser och brett ut sig till lungorna. Vid den här tidpunkten hade

Terry hunnit bli något av en nationalhjärte i Kanada. Hans namn var på allas läppar, och pengar började flyta in från hela landet.

Den 1 september befann han sig i närheten av Thunder Bay, Ontario, då tragedin slog till. Han kände en stark smärta i bröstet och var tvungen att avbryta. Han hade då gott och väl hunnit halvvägs till sitt hem i British Columbia. Han hade sprungit 3 339 miles (534 mil)!

Hedrad på många sätt

En hel nation var bedövd över vad som hänt och sörjde. Terry hade då samlat in 1 700 000 dollar till cancerforskning, och pengar fortsatte att strömma in, även sedan han avbrutit loppet. Terry Fox dog den 28 juni 1981, en månad före sin 23:e födelsedag. Trots att han aldrig avslutade sitt maratonlopp, lyckades han ändå samla in miljoner dollar till cancerforskningen.

Efter sin död har Terry Fox blivit hedrad på många olika sätt. Postumt tilldelades han »Order of Canada«. Postverket gav ut ett frimärke med hans bild. Skolor uppkallades efter honom. Monument har rests över honom i Port Coquitlam, där han växte upp, i Thunder Bay, där han avbröt sitt »Hope of Marathon« och i Vancouver, där det finns ett stort forskningscenter för cancer.

Terry Fox Run

Det förnämligaste arvet efter den kanadensiske nationalhjärten är nog Terry Fox Run. Sedan 1981 hedras hans minne genom att miljoner människor från Kanada och världen över varje år den andra söndagen i september ställer upp i Terry Fox Run för att förverkliga hans dröm. I år äger loppet rum söndagen den 14 september.

Arne Palmqvist

pensionerad rektor (Katedralsskolan i Skara), Lidköping
lidnet33@hotmail.com

Lungsoten, kärleken och döden!

■ Det finns inte mycket att tillägga till Lars Erik Böttigers beskrivning av den litterära lungsoten (LT 32–33/2003, sidorna 2529–30). Ska man säga något försonande om den här förkvävande sjukdomen, så är det att den gav oss många goda författare med djupa insikter i människans själsliv [1].

Fortplantningsdriften aktiverades

Det finns en alternativ tolkning av »kärleken invid kyrkogården«. Fortplantningen är livsfarlig i naturen, utan modern förlossningsvård. När Sverige var u-land, var den första förlossningen en »provförlossning«. Om mamman inte strök med vid den första förlossningen, var chanserna inför kommande förlossningar bättre. Även barnadödligheten var hög. Ingen har skildrat det här bättre än Bernhard Nordh, en av våra mest lästa och mest underskattade författare [2].

Min tanke är att den ständigt närvarande döden även aktiverade fortplantningsdriften hos de av sanatoriets patienter som fortfarande var i fruktbar fas av livet, motsvarande beskrivningen vid växtodling, »att gödsla med kniven«.

Bo Norberg

internist, medicinkliniken,
Norrlands Universitetssjukhus, Umeå
bo.norberg@vll.se

Referenser

1. Asplund K. Den vita pesten – om lungsoten i Torgny Lindgrens böcker [kultur]. Rondellen 2003; 16. <http://www.rondellen.net>
2. Norberg B. Bernhard Nordh och kroppsspråket [hälsa]. Rondellen 2002; 13. <http://www.rondellen.net>